

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: kutseõpetaja

Teele Vahtra
TÄISKASVANUD ÕPPIJAD ÕPIPOISIÕPPES: ÕPPIMA ASUMISE MOTIIVID,
OOTUSED JA KOGEMUSED
bakalaureusetöö

Juhendaja: kutsepedagoogika assistent Liana Roos

Tartu 2019

Resüme

Täiskasvanud õppijad õpipoisiõppes: õppima asumise motiivid, ootused ja kogemused.

Vaatamata täiskasvanud õppijate arvu suurenemisele Eesti kutsehariduses, sh õpipoisiõppes, on vastav teema seni pälvinud tagasihoidlikku tähelepanu. Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja täiskasvanud õppijate õpipoisiõppe valiku motiivid, ootused õpipoisiõppe õppekorraldusele ja -sisule ning nende kogemused õpipoisiõppes. Kvalitatiivse uurimuse käigus viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud viie täiskasvanud õpipoisiõppes õppijaga. Andmeid induktiivselt analüüsid selgus, et õpipoisiõppe valimise motiivideks täiskasvanutel on erinevad sisemised ja välised motivaatorid, näiteks eneseteostus, huvi eriala vastu või oodatav palgatõus. Olulisemate ootustena õppele nimetati paindlikku õppetöö korraldust ning toetavat ja kaasaegset õpikeskkonda. Tulemused näitavad, et nimetatud ootused on õppijate kogemustes ka valdavalt täidetud. Kuigi tulemused pole üldistatavad, võivad need siiski olla sisendiks õpipoisiõpet korraldavatele asutustele täiskasvanud õppijate eripäradega arvestava õpipoisiõppe arendustegevusteks.

Märksõnad: õpipoisiõpe, töökohapõhine õpe, täiskasvanud õppija, kutseõpe

Abstract

Adult learners in an apprenticeship: motives of studying, expectations and experience.

Although the amount of adult learners has raised in Estonian vocational education, including apprenticeship, the topic has received moderate attention. The aim of this bachelor's thesis was to identify the adult learners' motives for choosing the apprenticeship, their expectations and experiences in apprenticeship. Five semi-structured interviews with adult learners in apprenticeship were conducted. As a result of the inductive data analysis, adult learners' motives for choosing apprenticeship were different internal and external motivation factors: personal fulfilment, interest in the vocation, or expected wage growth. Flexible organization of studies, supporting and modern learning environment were mentioned as the most important expectations. In learners' experiences, these expectations were mostly met. Although the results are not generalizable, they could be beneficial for organizations offering apprenticeship.

Keywords: apprenticeship, workplace learning, adult learner, vocational education

Sisukord

Sissejuhatus	5
1.1 Täiskasvanud õppija	6
1.2 Täiskasvanud õppija kutseõppes	8
1.3 Õpipoisiõpe ja selle korraldus Eesti kutsehariduses.....	10
1.4 Õppimine õpipoisiõppes.....	11
1.5 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	13
2. Metoodika	15
2.1 Valim	15
2.2 Andmete kogumine	16
2.3 Andmete analüüs	17
3. Tulemused.....	19
3.1 Täiskasvanud õppijate motiivid õpipoisiõppe valikul.....	19
3.2 Täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele	21
3.3 Täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimisel.....	23
4. Arutelu	27
Tänuõnad	31
Autorluse kinnitus	32
Kasutatud kirjandus.....	33
Lisa 1. Intervjuu kava.....	36
Lisa 2. Täiskasvanud õppijate õpipoisiõppe valiku motiivid.....	37
Lisa 3. Täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele	38
Lisa 4. Täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimisel.....	39

Sissejuhatus

Õpipoisiõppe ehk töökohapõhise õppe rakendamine on Eestis riiklik prioriteet, seda just nõrgema konkurentsivõimega inimeste õppesse tagasitoomiseks (Eesti elukestva õppe strateegia, 2014). Töökohapõhine õpe on kutseõppe tasemeõppe õppevorm, milles praktika moodustab vähemalt 2/3 õppekava mahust ning mis toimub kutsekooli, õpilase ja praktikakoha koostöös (Töökohapõhise õppe rakendamise kord, 2013). Õpipoisiõppe populariseerimisega soovitakse siduda omavahel rohkem majanduse ja tööturu vajadusi pakutava õppega, mille tulemusena tõuseks üldine töötajate kvalifikatsioon (Puolokainen et al., 2016).

Eestis puudub seni ühtne õpipoisiõppe korraldusmudel, ligipääs õpipoisiõppele on vaba ning korraga tulevad õppima väga erinevate teadmiste ja ettevalmistustega õppijaid (Puolokainen et al., 2016). Õpipoisiõppe sobib väga erinevas vanuses õppijatele. Selline õpe võimaldab omandada esimese eriala, täiendada olemasolevaid oskusi ja teadmisi või tõsta erialast kvalifikatsiooni. Lisaks annab see ka võimaluse ümberõppeks (Haridusprojektid: Kutseharidus, s.a.). Enamasti tullaksegi õpipoisiõppesse õppima selleks, et omandada kutse või kvalifikatsioon, selle kõrval on oluline ka vajadus end täiendada (Fuller, Leonard, Unwin, & Davey, 2015; Puolokainen et al., 2016). Õpipoisiõppe valikul on üks olulisi aspekte õppe paindlikkus ning praktika suur osakaal õppes, mis on eriti oluline nende õppijate jaoks, kel tuleb õppimine ühildada pere- ja tööeluga (samas).

Üha rohkem täiskasvanuid tunneb huvi kutseõppe vastu. Haridussilma statistika (2019) andmetel on näha, et viimase kümne aasta jooksul on üle 25-aastaste inimeste arv kutseõppes aasta aastalt kasvanud. Kui näiteks 2008/09. õppeaastal oli täiskasvanud õppijaid 4281, siis 2018/19. õppeaastal oli neid juba 9259. Suurenenud on ka töökohapõhises õppes osalejate arv: kui 2008/2009. õppeaastal jäi vanuses 25+ õppijate arv 400 piiresse, siis 2016/17. õppeaastal oli selliseid õppijaid õpipoisiõppes juba 1152 ning kaks aastat hiljem 2018/19. õppeaastal 1529.

Kuigi täiskasvanud õppijate hulk Eesti kutsehariduses üha kasvab, on täiskasvanud õppijaid kutsehariduses siiski veel vähe uuritud. On leitud, et mittetraditsioonilised kutseõppurid kohanevad vajadusel väga erinevate õpikeskkondadega, olles motiveeritud ning omades soovi õppida (Peterson, 2016), kuid õppimist takistavateks teguriteks võivad osutuda õpetajate vähesed õpetamisoskused või sobimatu õppekorraldus (Peterson, 2016; Tüür, 2013). Huvi õpitava eriala vastu ja soov õppida midagi praktilist on peamised põhjused, miks

täiskasvanud õppijad valivad kutseõppe, aga ka soov end arendada ning saada vaheldust töö- ja koduelu rutiinist (Tüür, 2013).

Veelgi vähem tähelepanu on pälvinud täiskasvanud õppijad õpipoisiõppes. Senised õpipoisiõppega seotud uurimused on keskendunud ettevõttepoolsete juhendajate valmisolekule ning pädevustele õpipoisi juhendamisel töökohapõhises õppes (Männiksaar, 2017) ning üldisemalt õppimist võimaldavatele teguritele töökohapõhises õppevormis (Tikerpuu, 2017). Eduka õpipoisiõppe eelduseks on õppija eneseregulatsioon, konstruktiivne tagasiside ning koolis õpitu ülekandmine töökonteksti (samas), kuid ettevõttepoolsed juhendajad vajaksid täiendavaid koolitusi, mis pakuksid tuge täiskasvanud õppijate juhendamiseks (Männiksaar, 2017). On leitud, et täiskasvanud õppijatel on õpipoisiõppes vajalikud kogemused ja kompetentsid, et anda töökohal omapoolne panus, kuid õpipoisiõppe kvaliteet ja sisu on sageli ebaühtlane ning ei võimalda kõigil täiskasvanud õppijatel õppida juurde midagi olulist, uut (Fuller et al., 2015). Täiskasvanud õppijate poolne vaade õpipoisiõppele Eestis seni puudub.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi õpipoisiõppe rakendamine on Eestis seatud riiklikuks prioriteediks ning ka üha enam täiskasvanuid õppijaid leiab tee õpipoisiõppesse, on vähe teada sellest, mis motiividel valivad täiskasvanud õppijad just õpipoisiõppe ning missuguste ootustega nad õppesse asuvad. Kuna täiskasvanute huvi ja vajadus enda teadmiste ja oskuste täiendamiseks pidevalt suureneb, on väga oluline saada ka nende tagasisidet, et seeläbi oleks võimalik muuta õpinguid veelgi efektiivsemaks. Uurimuse tulemused võiksid õpipoisiõpet korraldavatele õppeasutustele ja ettevõtetele olla sisendiks edasiste arendustegevustele täiskasvanud õppijate eripäradega arvestava õpipoisiõppe planeerimisel ja läbiviimisel.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja täiskasvanud õppijate õpipoisiõppe valiku motiivid, ootused õpipoisiõppe õppekorraldusele ja -sisule ning kogemused õppes.

Järgnevalt antakse ülevaade täiskasvanud õppijatest, täiskasvanud õppijatest kutseõppes, õpipoisiõppe korraldusest Eesti kutsehariduses ning õppimisest õpipoisiõppes.

1.1 Täiskasvanud õppija

Lääne kultuuris loetakse täiskasvanuks inimest, kelle vanus on jõudnud 18. eluaastani. Antud määratlust võib pidada pigem formaal-juriidiliseks (Märja, Lõhmus, & Jõgi, 2003). Eesti seadustes ei ole ka määratletud kindlat vanust, mis piiritleks ära täiskasvanud õppija. See-eest peetakse aga nii poliitikaülevaadetes kui ka –analüüsides täiskasvanud õppijateks just 25-

aastaseid või vanemaid õppijaid (Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus, 2017). Õppimise mõistes on olulisem lähtuda inimese sotsiaalsest määratlusest. Olulised on inimese sotsiaalsed rollid, mis ta on omandanud, ning kvaliteet nende täitmisel (Märja et al., 2003). Lisaks omandatud rollidele, kohtlevad teised täiskasvanud indiviidi kui sotsiaalselt küpset inimest olles ka ise võtnud sellise staatuse omaks (Jarvis, 1998).

Inimeste käitumine erinevates gruppides, näiteks perekonnas ja ühiskonnas, on erinev ning igas neis on oluline täita grupile omaseid käitumisnorme (Märja et al., 2003). Üldjuhul õpivadki täiskasvanud õppijad muude sotsiaalsete rollide kõrvalt, olgu selleks siis näiteks pere või töö (Haidak, 2009).

Märja jt (2003, lk 49) tõdevad, et „Vastutus harituks kujunemise eest lasub inimesel endal“. Inimese täiskasvanuks saamisel on üheks olulisemaks teemaks vastutustunne ning täita kohustust vastutada oma tegude eest. Määravaks ongi sageli see, kui palju on inimene nõus ning võimeline võtma vastutust enda elu suunamise eest (Märja et al., 2003).

Eestis mõistetakse täiskasvanud õppija all inimest, kellel on omandatud esmane haridus ning mingi aja möödudes asub ta uuesti õppima. Üldjuhtudel ei ole täiskasvanud õppijate jaoks õppimine põhitegevuseks, sest tal on muud kohustused, näiteks töö ja pere. Sellest tulenevalt on täiskasvanud õppijate jaoks väga oluliseks paindlik õppekorraldus (Haidak, s.a.).

Põhjused, miks üldse täiskasvanud asuvad taas õppima, võib jagada isiklikeks ning sotsiaalseteks. Isiklike põhjuste alla kuuluvad näiteks isiklik huvi, uute oskuste omandamine või olemasolevate täiendamine, soov võtta vastu uusi väljakutseid, erialase kvalifikatsiooni saamine või tõstmine või hoopiski enda proovile panemine. Sotsiaalseteks põhjusteks võivad olla õpikaaslased ning nende abil vabanemine üksindusest, suhtlemisoskuse parandamine või võimalus olla koos sõprade või eriala kaaslastega (Märja et al., 2003).

Täiskasvanute õppimine on pidev protsess. Selles peab olema valmis looma uusi tõlgendusi ning oluline on valmisolek enda ja oma harjumuste muutmiseks. Oluline on olla avatud uutele väljakutsetele ja kogemustele ning lõpuks reflekteerida oma tegevust. Reflekteerimine aitab täiskasvanud õppijal ka end paremini tundma õppida. Täiskasvanud õppijate jaoks on olulised nende eelnevad kogemused ja oskused, millele hakatakse rajama uusi teadmisi. Selles sihtrühmas oodatakse õpetajalt õppimise juures rohkem suunamist kui otsest õpetamist (Jõgi, & Karu, s.a.).

1.2 Täiskasvanud õppija kutseõppes

Uute kogemuste saamiseks ning oskuste õppimiseks on täiskasvanud õppijatel mitmeid variante, sest Eesti kutsekoolides on laialdaselt võimalusi enese arendamiseks ning uute teadmiste omandamiseks.

Kutseõppeasutuse seaduses (2018, lk 2) on välja toodud, et „Kutseõppe korraldamise eesmärk on luua võimalused sellise isiksuse kujunemiseks, kellel on teadmised, oskused ja hoiakud ehk kompetentsid ning vilumused ja sotsiaalne valmidus töötamiseks, ühiskonnaelus osalemiseks ja elukestvaks õppeks.“

Täiskasvanute koolituse seaduse (2015) järgi jaguneb täiskasvanute koolitus kaheks: tasemeõpe ja täienduskoolitus. Kutseõppeasutuse seaduses (2018) on välja toodud, et tasemeõppe käigus omandatakse kvalifikatsioon, mis vastab kindlale kvalifikatsioonitasemele, võimaldades sellega juurdepääs järgmisele kvalifikatsioonitasemega õppele. Täiendusõppes omandatakse üksikkompetentse.

Kutseõpet saab omandada nii esma- kui ka jätkuõppe õppekavade läbimisel. Esmaõppes ei ole vajalikud õppija eelnevad erialased oskused ja teadmised. Seevastu jätkuõppe eelduseks peab sisseastujal olema juba valitud erialale eelnev või samale kvalifikatsioonitasemele vastav kutse või haridustaseme ja vastavate kompetentside olemasolu (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.).

Õpipoisiõpe ehk töökohapõhine õpe kuulub samuti tasemeõppe alla. Selle eripäraks on aga praktika ettevõttes või asutuses, mis õppekava mahust moodustab vähemalt kaks kolmandikku (Töökohapõhise õppe rakendamise..., 2014).

Haridussilma statistika (2019) kohaselt on täiskasvanud õppijate hulk kutsehariduses tõusujoones. Näiteks 2008/09 õppeaastal oli üle 25 aastaseid õppijaid 4281, kümme aastat hiljem on see arv tõusnud juba 9259-ni.

Riigikontrolli (2016) andmetel on aga Eesti tööelistest inimestest umbes kolmandik, kellel ei ole ei kutse- ega kõrgharidust. Tõstes rahvastiku erialast ettevalmistust, on selle abil aga võimalik avardada Eesti majanduse arenguvõimalusi. Selleks, et vähendada eri- ja kutsealase hariduseta inimeste hulka täiskasvanute seas, on seatud eesmärgiks parandada läbi kutseõppe inimeste oskuseid ja teadmisi. Sealjuures on oluline, et see oleks kooskõlas ka tööturu vajadustega. Analüüsi käigus, milles keskenduti kutsehariduse omandanud täiskasvanute olukorrale tööturul, leiti, et peale õpingute lõppu vähenes nende õppurite seas töötute hulk.

Vaatamata inimeste erialase haridustaseme tõusu vajadusele ning täiskasvanud õppijate hulga suurenemisele kutsehariduses, on selliseid õppijaid autorile teadaolevalt siiani vähe uuritud.

On uuritud täiskasvanud õppija kutsehariduse valiku motiive ja kutseõpinguid mõjutavaid negatiivseid ning positiivseid tegureid. Selle käigus on leitud, et motiivid kutseõpingute alustamiseks on sageli täiskasvanud õppijatel väga erinevad. Näiteks võib olla täiskasvanutel soov õppida midagi praktilist või pakub neile mõni kindel eriala huvi. Õpingute alustamisel võib olla ka tahe ennast arendada või hoopiski tulla kooli minnes rutiinsest töö ja kodu elust välja (Tüür, 2013). Vaatamata sellele on neid õppijaid vähe, kes asuvad õppima erialal, mis väljendub pigem nende hobis kui töös (Riigikontroll, 2016).

Täiskasvanud õppijate arvates mõjutavad kutseõpingute edukust kõige enam õpetajad ja nende professionaalsus. Oluline on ka eriala põnevus ja kaasõpilaste ning lähedaste toetus. Takistuseks võivad olla ebaprofessionaalsed õpetajad, õpingute ja töö kooskõlastamine, õppetöö korraldus või probleemid aja planeerimisega (Tüür, 2013). Riigikontrolli (2016) andmetel leiti samuti, et täiskasvanud õppijatel esineb probleeme ajaplaneerimisega. Seda tingib asjaolu, et enamasti õpivad täiskasvanud just pere ning töö kõrvalt ning neil tekib sellise elukorralduse juures probleeme igapäevaste kohustuste kõrvalt õpingutega toime tulemisel. Lisaks sellele on osadel õppuritel tööalaseid takistusi.

Peterson (2016) keskendus oma bakalaureusetöös täiskasvanud kutseõppurite õpikeskkondade kirjeldamisele ja õppimisele mõju avaldavatele teguritele ning leidis, et õppijad hindavad sellist õpikeskkonda, mis oleks meeldiv, turvaline ja õppijat toetav. Täiskasvanute puhul on väga oluline paindlik õppekorraldus ning sellele lisaks ka e-õppe võimaluste kasutamine ja VÕTA ehk varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise võimaluste rakendamine. Õppimist toetavate teguritena toodi välja samad teemad, mis olid ka Tüüri (2013) uurimuses.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et täiskasvanud õppijate jaoks on loodud mitmeid erinevaid võimalusi enese täiendamiseks. Täiskasvanud õppijate jaoks on oluline leida seos reaalse elu ning õpitava vahel. Kuna nende õppimine toimub paljude muude kohustuste kõrvalt, on oluline, et õpingutest oleks edaspidises elus või tööl kasu. Arvestades asjaolu, et üldjuhul peavad täiskasvanud elus hakkama saamiseks ka tööl käima ning paljudel on ka loodud oma pere, on õpipoisiõpe üks hea moodus ühendada töö ja õppimine.

1.3 Õpipoisiõpe ja selle korraldus Eesti kutsehariduses

Õpipoisiõppe ehk töökohapõhise õppe raames õpitakse oma ala meistrite käe all selgeks konkreetne amet (Haridusprojektid: Kutseharidus, s.a.). Töökohapõhist õpet viiakse läbi õpilase ja tööandja vahelises koostöös kutseõppeasutustes ja ettevõttes. Õppekavas olevaid õpiväljundeid aitavad saavutada tööülesanded, mida õpilane täidab töökohas. Vähemalt kaks kolmandikku õppest, mille maht on määratud õppekavas, toimub praktika ettevõttes. Praktikakohas õppimist toetab ja täiendab õppetöö kutseõppeasutuses (Tööandjad, s.a.; Töökohapõhise õppe rakendamise..., 2014). Kutseõppeasutuses on nii kontaktõpet kui tuleb täita ka iseseisvaid ülesandeid (Töökohapõhise õppe rakendamise..., 2014).

Õpipoisiõpe sobib kõigile õppimishuvilistele nende vanusest sõltumata. Noortele annab see võimaluse omandada esimene eriala. Täiskasvanutele annab see samuti võimaluse uue eriala omandamiseks või ka ümberõppeks. Töötajad saavad õpipoisiõppe raames täiendada enda oskusi ja erialaseid teadmisi ning võimaluse tõsta oma kvalifikatsiooni (Haridusprojektid: Kutseharidus, s.a.; Kutseharidus, s.a.). Tööandjad saavad sellise õppevormi kaudu panustada oma töötajate arengusse (Tööandjad, s.a.). Enne õppima asumist peaks aga iga inimene põhjalikult analüüsima seda, mida täpselt õppida ja miks õppida (Fenwick, 2010).

Tööandjad saavad vastavalt oma ettevõtte vajadustele õpipoisiõppe kaudu oma töötajaid koolitada. SA Innove poolt tellitud uuringus „Töökohapõhise õppe läbiviimise maksumus ja tasuvus tööandjale“ abil leiti, et kutsekoolide ja ettevõtjate koostöös tõuseb töötajate motivatsioon, töötajad on produktiivsemad (Innove, 2018). Konkurentsivõime püsimiseks ning konkurentsivõime arendamiseks on ettevõtete jaoks oluline oma töötajate pidev areng (Cardinali, & Koskinen, 2012).

Lisaks kasuteguritele, mida saab ettevõtte, annab õpipoisiõpe ka töötajale palju boonuseid. Oskused mingi konkreetse töö tegemiseks omandatakse igapäevaselt praktilisi ülesandeid täites ning lõpuks saavutatakse tööoskus, mis on tööturul kõrgelt hinnatud. Esimese eriala omandajad saavad sobivuse korral ka võimaluse jätkata peale praktikat töösuhet oma praktikaetevõttega (Kutseharidus, s.a.).

Töökohapõhise õppe rakendamise korra (2014) määruses on sätestatud, et koolil on oma õppekavad, mille alusel viiakse läbi töökohapõhist õpet. Praktikakoha eripärade raames on võimalik koostada õpilasele ka individuaalne õppekava. Selleks võib olla vajadus ka lähtudes õpilase enda hariduslikest erivajadustest või varasemast haridustasemest.

Kool, õpilane ja ettevõtte sõlmivad kolmepoolse praktikalepingu, mis on vajalik õppe läbiviimiseks. Sellega saab õpilane endale kaks juhendajat, kus üks on kutsekooli töötaja ning

teine ettevõttest pärit omal alal kogenud praktik (Kutseharidus, s.a.). Lisaks õpilase juhendamisele tagab kool ettevõtte poolsele praktikajuhendajale vastava ettevalmistuse, et nad oskaksid töökohapõhises õppes õppijat juhendada (Töökohapõhise õppe rakendamise..., 2014).

Õppijale on töökohapõhises õppes kindlasti toeks ka rahalised toetused ning õpilasele makstav tulu. Õppijal on võimalus saada heade õpitulemuste eest põhitotust 60 € kuus (Kutseharidus, s.a.). Õpipoisiõpe on teistest kutsekooli õppevormidest eristuv just selle poolest, et praktikakoht maksab õpilasele tasu, mis on sätestatud töökohapõhise õppe rakendamise korra määruises. Tasu makstakse õppeperioodil tööülesannete täitmise eest. Töötasu suurus määratletakse ära praktikalepingus, aga see ei või olla väiksem kui Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäär. Kui aga õpilane on praktikakohas tööl töölepingu alusel ei lepita praktikalepingus kokku tasu maksmist (Töökohapõhise õppe rakendamise..., 2014).

Selleks, et muuta õpipoisiõpet populaarsemaks ning tõsta selle staatust, on loodud õpipoisi- ehk töökohapõhise õppe kommunikatsioonistrateegia 2016-2020. Suure eesmärgi saavutamiseks on see jagatud kolmeks. Esiteks on vaja suurendada inimeste teadlikkust sellisest õppevormist nagu õpipoisiõpe. Teiseks on oluline pidevalt suurendada õpipoisiõppe populaarsust. Kolmandaks on vaja tõsta õppevormi staatust, mille abil omakorda on võimalik suurendada antud õppes õppijate arvu (Ruul et al., 2016). Kui 2018. aastal on loodud õpipoisiõppesse 4200 kohta õppuritele, siis 2020. aastaks on seatud eesmärk tõsta see arv 7200ni (Haridusprojektid: Töökohapõhine õpe, s.a.).

1.4 Õppimine õpipoisiõppes

Töökohal õppimine on valdkond, millega tegeletakse nii haridusteadustes, andragoogikas kui ka näiteks personalijuhtimises (Fenwick, 2010). Töökohapõhisel õppel puudub üks kõikehõlmav definitsioon. Leitakse, et töökohapõhise õppe definitsioone võib jagada kaheks (Clarke, 2005; Sandal, Smith, & Wangensteen, 2014). Esiteks sellised definitsioonid, mis käsitlevad töökohapõhist õppimist kui kavandatud tegevust, mis juhendamise ja õppimisvõimaluste loomise kaudu loob võimalused töökohal õppimiseks. Teise rühma kuuluvad definitsioonid käsitlevad töökohapõhist õppimist kui töösooritusega kaasnevat planeerimata või juhuslikku õppimist (samas).

Tara Fenwick (2010) toob välja erinevad käsitlused töökohal õppimise kohta. Mõistet „õppimine“ kasutatakse näiteks oskuste arendamisel, infovahetusel või inimese teadlikkuse

tõstmisel. Enamjaolt tahetakse täiskasvanute õppimise all anda siiski mõista õppimisest, mis toimub läbi reaalsete juhtumite. Näiteks kui tööl juhtub midagi või eksitakse milleski, toimub läbi selliste sündmuste õppimine.

Mitmed autorid (Järvenoja, Järvelä, & Malmberg, 2015; Kaatrakoski, Littlejohn, & Hood, 2016) jagavad tööga seotud õppimisteooriaid kolmeks:

- 1) teooriad, milles keskendutakse õppijale ning tema kutseoskuste arendamisele ning enesereguleeritavale õppimisteooriale;
- 2) sotsiaalkultuurilised ja situatiivse õppimise teooriad ning
- 3) postmodernistlikud teooriad, mille kohaselt võib õppimist käsitleda pideva kohanemisena.

Sotsiaal-kultuurilised ja situatiivsed õpikäsitused rõhutavad keskkonna olulisust õppimise võimalikuks muutmisel, indiviidi roll on olla siin aktiivne keskkonnaga kohaneja. Ka enesereguleeritav õppimine on töökohapõhisest õppes kõneldes oluline – tähtis on õppija motivatsioon ja valmisolek töökohal õppida, võib isegi öelda, et see on töökohal õppimise oluline eeldus (Tikerpuu, 2017, viidatud Engeström & Glaveanu, 2012)

Töökohapõhise õppe alused toetuvad konstruktivistlikule õpikäsitusele, milles nagu nimigi viitab, lähtutakse arusaamast, et teadmine on konstrueeritud. Siin on oluline õppija aktiivsus – teadmiste omandamise ja seostamise kõrval on siin tähtis ka oskus rakendada saadud teadmisi ja oskusi uues keskkonnas (Kerka, 1997). Õppimise käigus luuakse uusi teadmisi juba olemasolevate teadmiste põhjale, et neid siis edasi arendada või rajada nendele uusi teadmisi. Seejuures on oluline ka teabe struktureerimine (Biggs & Tang, 2009; Kerka, 1997). Kerka (1997) arvab, et oluline on, et õppija mõistaks teadmiste kasulikkust ning oleks motivatsiooni ja huvi õppida, mõista ja aru saada.

Kuivõrd konstruktivistlikus käsitluses on olulisel kohal kogemuste mõju, tuleb töökohapõhise õppega seoses kõnelda ka kogemuslikust õppimisest. Kogemusliku õppimise teooria rajaja David A. Kolb jagas kogemusest õppimise neljaks etapiks. Esmalt kogeb inimene midagi ning võtab selle vaatluse alla. Sellele järgneb kogemuse analüüsimine ning selle mõtestamine. Järgmise sammuna teeb inimene järeldusi ning viimases etapis proovib inimene kasutada analüüsi käigus saavutatud mõtteid uutes olukordades (Cherry, 2017). Kogemuslik õppimine eeldab kogemuse märkamist, tõlgendamist ning toimunud olukorra refleksiooni. Selle käigus proovitakse rakendada uusi teadmisi ja oskusi, mille tulemusel omandatakse uusi hoiakuid ja teadmisi (Kallaste, 2012).

Fenwick (2010) artiklis on välja toodud ka õppimise kaheksa valdkonda. Esimesena on välja toodud mõtisklemine ja reflekteerimine. Oluline on probleemide välja selgitamine,

nendele lahenduste leidmine. Järgmisena on õppimise tasemed, mille puhul lähtutakse õppimisest nii organisatsioonis ja meeskonna tegevusest kui üksikisikuna eraldi. Siia lisandub teabeedustus, kus meeskondade ja ka üksikisikute vahel jagatakse kasulikke strateegiaid, mille abil teised saavad õppida ning oma tulemusi parandada.

Neljandaks on välja toodud kogukonna praktika. Kogukonna moodustavad inimesed, kellel on näiteks sarnased ülesanded või keskkond ning seetõttu ei arvestata õppeprotsessis inimest individuaalselt. Kogukonna kaudu õppimisele aitavad kaasa rühmaliikmete omavaheline usaldus ning mitmekesisus ehk uued ideed, mida üheskoos rakendada. Sellele vastandub individuaalne areng, mis keskendubki üksnes üksikisikule. Individuaalse õppe peamiseks eesmärgiks on üksikisiku arendamine. Õppimine toimub aga ka kogukonna tegevustes osaledes. Inimene pakub kogukonnale uusi ideid ning samas saab vastu teiste mõtteid ning abi ideede rakendamiseks (Fenwick, 2010).

Wenger-Trayer (2015) sõnul moodustavad praktikakogukonnad inimeste rühmad, kellel on sarnane probleem või ühine kirg ning ühiselt leitakse lahendusi või uusi ideid. Näiteks võivad praktikakogukonna moodustada rühm insenere, kes töötavad ühiselt, et leida lahendusi sarnastele probleemidele või hoopiski kunstnikud, kes soovivad leida uusi väljendusvõimalusi.

Töökohal õppides abistatakse algajaid õppijaid, töötajaid. Juhendajad suunavad ning õpetavad välja töötatud materjalide või strateegiatega. Järk-järgult hakatakse abi vähendama, sest kui õppija täidab pidevalt sama ülesannet, hakkavad talle kinnistuma uued teadmised ja oskused ning aina vähem vajab ta nende sooritamisel abi. Selle saavutamiseks ongi tähtis, et õppeprotsessi alguses oleks juures inimene, kes on piisavalt pädev, et näidata kuidas töö käib ning aitab mõista erinevaid olukordi ning võimalikke lahendusi (Kerka, 1997).

1.5 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Vaatamata sellele, et täiskasvanud õppijate hulk Eesti kutsehariduses aina kasvab, on täiskasvanud õppijaid kutsehariduses veel vähe uuritud. Puolokainen jt (2016) sõnul puudub siiani Eestis ühtne õpipoisiõppe korraldusmudel, õpipoisiõppele ligipääs on vaba ning õppima asuvad väga erineva ettevalmistusega õppijad. Seetõttu on ka väga oluline teada kuidas nad jõuavad õpipoisiõppesse ning millised on nende ootused õppele, sest täiskasvanud õppijate arv kutsehariduses on tõusujoones.

Antud töös keskendutakse just täiskasvanud õppijatele õpipoisiõppes, sest autorile teadaolevalt on täiskasvanud õppureid õppepoisiõppes väga vähe uuritud. Lähtudes eelpool

toodud teoreetilisest taustast, on töö eesmärgiks selgitada välja täiskasvanud õppijate õpipoisiõppe valiku motiivid, ootused õpipoisiõppe õppekorraldusele ja -sisule ning kogemused õppes.

Uurimuse eesmärgi täitmiseks on sõnastatud kolm uurimisküsimust:

- Missugused on täiskasvanud õppijate motiivid õpipoisiõppe valikul?
- Millised on täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele?
- Missugused on täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimisel?

2. Metoodika

Uurimuse eesmärgist lähtuvalt valiti uurimismeetodiks kvalitatiivne uurimisviis, mis aitab saada sügavamaid vastuseid. Kui on soov saada teada uuritavate arusaamu ning kogemusi uurimisteemast, annab just kvalitatiivne uurimisviis võimaluse saada sisutihedamat informatsiooni (Laherand, 2008).

2.1 Valim

Valimi koostamisel kasutati eesmärgist lähtuva valimi strateegiat. Eesmärgist lähtuva valimi kasutamisel valib uurija oma etteseadud kriteeriumite põhjal liikmed (Õunapuu, 2012).

Valimi moodustamiseks seati lähtuvalt töö eesmärgist kaks kriteeriumi. Üks nendest oli, et intervjueeritavad peavad õppima kutsekoolis õpipoisiõppes. Teine väga oluline kriteerium oli vanus. Osalejad pidid olema vähemalt 25-aastased täiskasvanud. Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse (2017) põhjal ei ole Eesti seadustes määratletud kindlat vanust, mis piiritleks ära täiskasvanud õppija. See-eest peetakse aga nii poliitikaülevaadetes kui ka – analüüsidest täiskasvanud õppijateks just 25-aastaseid või vanemaid õppijaid. Sellest tulenevalt kuulus valimisse viis õppijat, kes on vähemalt 25-aastased ning õpivad kutsekoolis õpipoisiõppes.

Uuritavateni jõudmiseks koostati esmalt kiri, mis saadeti kutsekoolidesse koos selgitusega uurimuse eesmärgi kohta, mis paluti edastada kõigile kriteeriumitele vastavatele õppijatele. Seejärel jäädi ootama potentsiaalsete uuritavate kirju. Töö autoriga võttis ühendust kaheksa õppijat, kellest lõpptulemusena osales uurimuses viis. Kolme ühendust võtnud õppijaga ei õnnestunud intervjuud läbi viia kaugete asukohtade tõttu ning interneti vahendusel nad ei soovinud intervjuud teha. Tabelis 1 on esitatud uuritavate taustaandmed. Konfidentsiaalsuse tagamiseks kasutati uuritavate nimede asemel pseudonüüme.

Tabel 1. *Uuritavate taustaandmed*

Pseudonüüm	Sugu (M/N)	Vanus
Marju	N	55
Meeri	N	25
Ivo	M	27
Avo	M	25
Kati	N	26

Uuringus osales kaks meest ja kolm naist. Intervjueeritavate vanus jäi vahemikku 25-55 eluaastat, keskmine vanus oli 31,6 aastat.

2.2 Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Antud intervjuu tüübi puhul kasutatakse eelnevalt koostatud intervjuu kava. Samas võib lähtuvalt intervjueeritavate vastustest intervjuu käigus muuta kavas eelnevalt määratud küsimuste järjekorda. Lisaks sellele saab küsida täpsustavaid küsimusi, mis võivad aidata uuritaval anda sisukamaid vastuseid (Lepik et al., 2014).

Andmete kogumiseks koostati esmalt intervjuu kava (lisa1). Intervjuu kava koostamisel tugineti uurimistöö eesmärgile ning püstitatud küsimustele, millele sooviti leida vastuseid. Valiidsuse suurendamiseks arutleti intervjuu küsimuste üle koos töö juhendajaga ning arutelu tulemusena täpsustati intervjuu küsimusi veelgi, et need vastaksid uurimisküsimustele ning oleksid võimalikult üheselt mõistetavad. Intervjuu kava koosnes sissejuhatavast osast, milles küsiti intervjueeritavate taustaandmeid ning paluti kirjeldada oma senist haridusteed -see võimaldas intervjueeritaval teemasse sisse elada ning luua usalduslikum õhkkond edasiseks vestluseks. Intervjuu põhiosa küsimustes tunti huvi õpipoisiõppe valiku motiivide, ootuste ning reaalse kogemuste vastu. Intervjuu lõpuosas anti kõigile intervjueeritavatele täiendav võimalus veel midagi teemakohast omalt poolt lisada.

Esmalt viidi läbi prooviintervjuu. Prooviintervjuu viidi läbi ühe valimisse kuuluva inimesega. See andis võimaluse saada aimu intervjuu ajalisest kestusest. Peamiseks eesmärgiks oli aga läbi prooviintervjuu kontrollida küsimuste sobivust ning vajadusel neid muuta või korrigeerida. See aitas kontrollida, kas intervjueeritav mõistab küsimusi samuti nagu töö autor ning kas nende abil on võimalik saada piisavalt sisukaid vastuseid püstitatud uurimusküsimustele. Prooviintervjuu käigus selgus, et kavas ei olnud suuri muudatusi vaja teha, vaid mõni sõnastuse täpsustus. Vastavalt intervjueeritavate vastustele sai intervjuu käigus jooksvalt muuta küsimuste järjekorda.

Järgnevalt viidi läbi ülejäänud neli intervjuud. Esmalt tutvustati intervjueeritavatele üldist intervjuu protsessi. Küsiti nõusolekut intervjuu salvestamiseks. Räägiti läbi, et kõigile vastajatele on tagatud konfidentsiaalsus. Lepiti kokku, et kõigil on võimalus lugeda transkriptsioone ning soovi korral enda vastuseid täiendada. Edasi tutvustati neile töö eesmärki ning kuidas see lõputöö on kasulik õpipoisiõppe edendamisel. Sealt oli võimalik

liikuda sujuvalt edasi intervjuu küsimuste juurde ning vastavalt vastaja vastustele oli võimalik jooksvalt muuta küsimuste järjestust.

Pikim intervjuu kestis 1 tund ja 48 minutit ning kõige lühem neist 56 minutit. Salvestuste põhjal tuli keskmiseks intervjuu pikkuseks 1 tund ja 7 minutit. Viiest intervjuust kolm viidi läbi silmast silma kohtudes. Arvestades töötavate ning õppivate inimeste eripäradega ning intervjuueeritavate varieeruva asukohaga, viidi kaks intervjuud läbi Skype teel.

Intervjuud salvestati ning transkribeeriti. Konfidentsiaalsuse tagamiseks jäeti transkriptsioonidest välja informatsioon, mis võiks intervjuueeritava isikule viidata. Seejärel said intervjuueeritavad transkriptsioone lugeda ning soovi korral täiendada või muuta. Intervjuueeritavad lugesid teksti läbi ning mitte ükski ei avaldanud soovi informatsiooni muuta.

Kogu töö käigus jälgiti hea teadustava aspekte (Hea teadustava, 2017). Uuringus osalemine oli vabatahtlik, arvestati osalejate heaolu ja privaatsusega. Küsiti nõusolekut intervjuude salvestamiseks ning materjali kasutamiseks lõputöös. Osalejaid teavitati bakalaureusetöö eesmärgist ning uuritavate õigusest seoses jagatava informatsiooniga.

2.3 Andmete analüüs

Andmete analüüsis kasutati induktiivset (andmetest lähtuvat) sisuanalüüsi. Induktiivse analüüsi puhul lähtutakse konkreetse töö andmetest. Antud meetodi puhul välditakse kategooriaid, mis on juba eelnevalt määratletud. Oluline on koodid ning kategooriad tuletada kogutud informatsiooni põhjal (Kalmus, Masso, & Linno, 2015).

Transkribeeritud intervjuude käsitlemisel kasutati kodeerimist. Laheranna (2010) sõnul on kodeerimise eesmärgiks tekstide järjekindel liigendamine. Kodeerimisel kasutati selleks sobilikku arvutiprogrammi QCAmap.

Intervjuude transkriptsioonid loeti läbi korduvalt, et leida intervjuueeritavate vastustes sarnasusi. Lugemise käigus leitud sarnastele tekstiosadele loodi märksõnad ehk koodid, mille põhjal tekkisid kategooriad.

Kodeerides saadi esimesele uurimisküsimusele 15 koodi, millest omakorda moodustati kaks kategooriat: sisemised motivaatorid ja välised motivaatorid. Teisel uurimisküsimusel 16 koodi, millest moodustati kolm kategooriat: mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus, toetav ning kaasaegne õpikeskkond, täiskasvanud õppijate eripäradega arvestamine. Kolmanda küsimuse juures saadi 15 koodi ja neli kategooriat: mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus, toeta õpikeskkond, ajaplaneerimine, kooliväline elu. Täpsema ülevaate

jaoks on tabelid koodide ning kategooriatega toodud välja lisades 2, 3 ja 4 uurimisküsimuste kaupa.

Uurimuse usaldusväärsuse tõstmiseks peeti töö käigus uurijapäevikut.

Töö käigus saadud tulemused ning arutelu on esitatud uurimisküsimuste kaupa järgnevas peatükis. Lisatud on ka väljavõtteid intervjueeritavate vastustest, mille sõnastust arusaadavuse huvides on korrigeeritud. Intervjueeritavate tsitaatide lõpus on kasutatud anonüümsuse tagamiseks pseudonüüme.

3. Tulemused

Bakalaureusetöö raames läbi viidud uurimuse eesmärgiks oli selgitada välja täiskasvanud õppijate õpipoisiõppe valiku motiivid, ootused õpipoisiõppe õppekorraldusele ja -sisule ning kogemused õppes. Andmete analüüsimise tulemusena moodustati kõigile uurimisküsimustele kategooriad, mis omakorda jagunesid koodideks.

3.1 Täiskasvanud õppijate motiivid õpipoisiõppe valikul

Esimese uurimisküsimuse „Missugused on täiskasvanud õppijate motiivid õpipoisiõppe valikul?“ andmeanalüüsi käigus leiti kaks kategooriat: sisemised motivaatorid ja välised motivaatorid.

Sisemised motivaatorid

Uurimuses osalenud õppijad tõid välja erinevaid motivatsiooniga seonduvaid motiive, mille põhjal nad otsustasid asuda õpilase rolli, valides selleks viisiks õpipoisiõppe.

Kõigil vastanutel oli suur huvi enda eriala ehk õpitava eriala vastu. Nad ei pidanud oma eriala lihtsalt tööks, mida on sunnitud palga teenimiseks tegema, vaid tundsid ameti vastu ka reaalselt huvi. Huvi eriala vastu tekitas eneseteostuse soovi.

Arvestades, et intervjueeritavateks olid täiskasvanud õppijad, kes käivad ka tööl, leiti, et õpipoisiõppe kasuks rääkis võimalus ühendada töö ning õpingud. Kuna õpipoisiõppes on vaid kuni kolmandik õpingutest koolis, saab palju õppida just ettevõttes ehk enda töökohas, mis vähendab aega, mis on vaja töölt puududa.

Oleksin tahtnud minna päevaõppesse õppima. Päevane õpe oleks aga seganud mu põhitööd. Seetõttu leidsin enda jaoks võimaluse õpipoisiõppe näol (Ivo, 27).

Intervjueeritavaid motiveeris õpipoisiõppesse astuma soov täiendada enda teadmisi ning oskuseid. Nad tundsid, et lisaks praktilisele tööle, mida saavad ettevõttes teha, on oluline täiendada end ka teooria valdkonnas, õppides tööprotsesside detailseid etappe.

Välised motivaatorid

Vastustest ilmnes, et õpipoisiõpe valiti rohke praktika tõttu. Sõltuvalt erialast on kutseõppes praktika osakaal päris suur, aga õpipoisiõppes toimub vähemalt kaks kolmandikku õppes ettevõttes ehk praktilisi kogemusi saades. Peale tööl saadavate praktiliste kogemuste toimub praktika ka koolikeskkonnas, mis võimaldab saada mitmekülgseid praktilisi kogemusi erinevate õpetajate käe all.

Tahtsin õppida eriala, millel töötan, aga ei soovinud astuda kõrgkooli. Ei tundnud huvi kõrgkoolis õpitavate teoreetiliste ainete vastu (Avo, 25).

Uuritavate vastustest selgus, et üheks õppima asumise motiiviks oli tööandja suunamine ning toetus ja positiivne suhtumine enesetäiendamisse. Ettevõttepoolne vastu tulemine, nagu näiteks paindlik tööaeg, andis hea võimaluse töötamise kõrvalt asuda ka õppima.

Erialase hariduse omandamine ning oskuste täiendamine läbi õpipoisiõppe annavad uusi võimalusi tööülesannete täitmisel ning nende mitmekesistamisel. Uute kogemuste ning teadmiste omandamine koos haridust tõendava dokumendiga lisab ka võimaluse tulevikus kandideerida teisele sarnasele töökohale.

Kui tuleb tahtmine või vajadus töökohta vahetada, on olemas nii öelda paber, mis annab rohkem valikuid tööturul (Ivo, 27).

Kaks intervjueeritavat tõid motivaatorina välja palgatõusu. Nimelt makstakse nende ettevõttes erialase haridusega töötajatele kõrgemat palka. Lisaks sellele annab omandatud haridus võimaluse tõusta tasapisi ka karjääriredelil kõrgemale.

Kuigi intervjueeritavate hulgas oli neid, kes ei olnud enne õppima asumist õpikeskkonnaga väga hästi kursis, tõid enamus uuritavaid ühe motiivina välja kaasaegse õpikeskkonna. Osad vastajad olid teadlikud, et valitud koolides on kaasaegsed ning edukaid õpinguid soodustavad õppevahendid ning -ruumid.

Väga oluliseks peetakse õppimist oma ala meistritelt. Üks asi on töötada ning areneda kolleegidega kogemusi vahetades. Uuritavatel oli aga kindel soov õppida õpetajate ja meistrite käe all, kes on antud teemale pühendunud ning suurte kogemustega.

Uuritavad tõid välja mitmeid olulisi põhjuseid, mis ajendas neid valima just õpipoisiõppe kasuks. Arvestades aga täiskasvanud õppijate eripäradega, leidsid nad, et

õpipoisiõppe kasuks räägib just selle paindlikkus, mis võimaldab töötada ja õppida korraga, seejuures suur osa praktilisest õppest läbida just enda töökohas.

3.2 Täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele

Teise uurimusküsimuse „Millised on täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele?“ andmeanalüüsi käigus tekkis kolm kategooriat: mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus, toetav ning kaasaegne õpikeskkond, täiskasvanud õppijate eripäradega arvestamine.

Mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus

Uuritavatel oli päris mitmeid õppekorraldusega seotud ootuseid enne kui nende õpingud algasid. Peamiseks lootuseks oli huvitav õppekava. Mitmed õppijad tõid välja, et nad ootasid õppekavast nii praktilist väärtust kui ka huvitavust. Peale selle näiteks loodeti veel, et õpingute jooksul toimub väga tihe koostöö kolme osapoolte vahel, kelleks on kool, ettevõtte ning õpilane ise. Tihedat koostööd loodeti just eelkõige selleks, et õppimine sujuks positiivselt ning tulemuslikult.

Arvestades sellega, et õppida tuleb töötamise kõrvalt, olid õppijatel suured ootused seoses ajaplaneerimise ning tunniplaani. Loodeti, et koolipäevadel on ajagraafik sätitud võimalikult tihedaks, sest lünkliku tunniplaani puhul läheks aega kaotsi. Seoses õppetööga toodi ühe ootusena veel välja tihe ning sisukas õppetööalase informatsiooni vahetamine. Selleks, et oleks võimalik juba varakult oma aega planeerida ning olla kõige kursis, ootasid õppurid kõigi osapoolte vahelist tihedat ning sisukat infovahetust.

Teooria puhul ootasid õppurid, et õpitaks teema ning õppekavaga seonduvat. Eriti suur ootus oli detailsele teooriale. Kui isegi praktiliselt olid neil teatud tööprotsessid selged, lootsid nad õpingute käigus õppida ka väga põhjalikult teoreetilist poolt, mis edaspidi oleks toetav ka praktikas.

Mõni õppija tõi välja, et varasematel õpingutel olid nad puutunud kokku olukorraga, et teooria, mida õpiti, oli juba vananenud. Paljud tehnoloogiad arenevad väga kiirelt. Seetõttu oli konkreetne lootus, et õpitav on kaasaegne ning õpetajad on õppe ettevalmistamisel end pidevate uuendustega kursis olnud.

Vastajate sõnul ootasid nad mahukat praktikat. Juba õpipoisiõppe kirjelduses on öeldud, et vähemalt kaks kolmandikku õppest on praktika, siis vastavalt sellele tekkis ka ootus rohkele praktikale.

Ootasin väga palju praktikat õppest ning võimalikult mitmekülgselt (Meeri, 25).

Praktikat oodati nii koolikeskkonnas oma ala professionaalide käest kui ka ettevõttest. Töökoha poolelt loodeti, et õpingud annavad neile võimalusi saada praktikat ning omandada oskusi ka valdkondades või tööprotsessides, millega nad varasemalt töötades kokku ei olnud puutunud. See mitmekesisus nende oskusi ning annaks tulevikus rohkem võimalusi.

Vanemal vastajal oli ootus, et e-õppematerjalid oleksid võimalikult lihtsalt kasutatavad või vajadusel saaks ta koolist lisa abi või õpetust nende kasutamisel.

Olin kuulnud, et tänapäeval kasutatakse õppeprotsessis päris palju interneti või arvutiga õppimist. Kuna mul on selles valdkonnas vähe kogemusi, loodan, et saan selles osas abi ja toetust koolilt (Marju, 55).

Nooremad, kellel on rohkem kogemusi erinevate tänapäevaste interneti ning muude tehnoloogiate vallas, püstitasid ootusi just e-õppe sisule. Nad ootasid rohkelt internetis kasutatavaid materjale. Seda nii kordamiseks, mida oleks kodus võimalik igal ajal teha kui ka iseseisvaks õppimiseks või koduste ülesannete lahendamiseks.

Toetav ning kaasaegne õpikeskkond

Intervjuudest ilmnes, et täiskasvanutel oli seoses õpikeskkonnaga kolm ootust. Olles hoidnud end uudistega kursis, olid nad kuulnud, et kutsekoolide praktikabaasid on järjest uuenenud ning neid varustatakse kaasaegsete õppevahenditega. Õppima asudes lootsid intervjuueeritavad saada võimalust õppida kaasaegsete õppevahenditega. Lisaks sellele on koolides oma ala spetsialistid ning see annab võimaluse omandada eriala inimestelt, kes on pühendunud oma valdkonnale. Toetava õpikeskkonnana toodi veel välja ka toetavad ning abistavad kolleegid. Nii nagu oli ootus tihedale koostööle kooli ettevõtte ning õppija vahel, mõeldi sealt ka edasi. Loodeti, et õppima asudes suhtuvad ka töökaaslased õppimisse toetavalt.

Lootsin, et saaksin võimalikult palju kooliasju teha ära tööl olles. Et oleks näiteks praktilise poolega koduülesandeid, mille puhul saaksin just seda praktilist poolt proovida sooritada kodutööna tööl olles (Marju, 55).

Täiskasvanud õppijate eripäradega arvestamine

Uuringu tulemustel selgus, et mitmetel õppuritel oli enne õpingute algus väike kõhklus ning hirm kuidas nad suudavad ühendada pere-, töö- ja koolielu. Sellest tulenevalt lootsid nad, et arvestatakse töötavate täiskasvanud inimeste eripäradega. Sealhulgas just sellega, et lisaks tööle on neil ka pere ning muud kohustused. Mõistvat suhtumist antud teemas oodati nii koolilt kui ka ettevõttelt.

Intervjueeritavad tõid välja väga mitmeid erinevaid ootuseid, millele olid nad enne õpingute alustamist mõelnud. Valdavalt olid vastajate ootused sarnased. Erinevusi esines just e-õppe osas, mille tingis vanus ning vähene kogemus antud vallas.

3.3 Täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimisel

Eelnevalt toodi välja täiskasvanud kutseõppijate ootused õpipoisiõppele. Järgnevalt tuuakse välja õppijate arvamusi küsimusele „Missugused on täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimisel?“. Seejuures selgub ka, kas õppijate ootused said täidetud ning kogemused ning ootused on omavahel seotud. Andmeanalüüsi käigus tekkis antud küsimusele neli kategooriat: mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus, toetav õpikeskkond, ajaplaneerimine, kooliväline elu.

Mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus

Intervjueeritavate vastustest selgus, et nad on seniste õpingute käigus saanud palju praktikat ning sellega suurendanud tunduvalt oma oskuste hulka. Palju praktikat, just õppega seonduvat praktikat, on töökeskkonnas olnud. Kuigi üks vastajatest tõi välja, et koolis on vähe praktikat, olid teised arvamusel, et ka kooli läbiviidavate praktiliste ülesannete maht on piisav.

Eeliseks ongi see, et saan samal ajal õppida ja käia tööl samal erialal. Õpingud ja töö on tihedalt seotud omavahel. Seda, mida koolis teoorias õpin, saan pärast rakendada tööl olles (Marju, 55).

Praktikat toetav teooria on ootustele vastavalt olnud detailne ning põhjalik. Lisaks sellele on teoorias saadud palju uusi teadmise just kaasaegsemate tehnoloogiate kohta, mida õppijate enda töökohtades veel ei rakendata.

Saan oma teadmisi pidevalt töökeskkonnas rakendada. Lisaks sellele olen saanud ka tööl rääkida teistele uuematest võimalustest (Ivo, 27).

Kõik vastajad olid rahul tunniplaani ning seoses sellega tundide ajaplaneerimisega. Õppijasõbralikku tunniplaani aitas koolil koostada sisukas ning huvitav õppekava. Õppijad leidsid, et õppekavasse on lisatud põnevaid aineid, mis laiendavad teadmisi nende erialal. Vastustest ilmnis ka, et vahel oli võimalik õppejõududega vajadusel leida erinevaid kokkuleppeid tundide aegade suhtes või vajadusel kompenseerivaid ülesandeid puudumise korral.

Siiani on neil olnud ka positiivsed kogemused seoses informatsiooni liikumisega. Info liikumiseks kasutatakse peamiselt erinevaid interneti võimalusi. Suureks kasuks on olnud ka rühmade enda loodud grupid, milles aktiivselt jagatakse kõike õppetööga seonduvat.

Üks uuritavatest tõi välja esialgsed raskused e-õppe kasutamisel. Need aitasid tal aga ruttu nooremad töökaaslased ning kaasõppurid lahendada.

Vanemal inimesel on eriti probleeme arvutiga. Nooremad töökaaslased ning koolikaaslased on väga kenasti aidanud mind ning juhendanud selles vallas (Marju, 55).

Vastajad leidsid, et nende õpingute suureks toetajaks on olnud internet ehk e-õppe võimalus. Oma seniste õpingute jooksul on saanud juba väga palju kasutada e-õpet nii iseseisvate ülesannete lahendamisel kui ka kodus õpitud materjali kordamiseks ja meelde tuletamiseks. Lisaks sellele on materjalid olnud väga huvitavad ja õpetlikud. Materjalid on kaasaegsed ning näiteks enne praktiliste ülesannete sooritamist õppevideode lahendamine on aidanud paremini omandada õpitavat.

Mind on üllatanud see, et e-õppevormis iseseisvalt õppides on võimalik teoreetilised ained omale hästi selgeks teha (Avo, 25).

Toetav õpikeskkond

Vastajad kiitsid koolides olevaid tänapäevaseid õppevahendeid. Lisaks korralikult varustatud praktikaruumidele toodi välja ka kaasaegsed õppeklassid, mis muutsid sageli õppimise tunduvalt põnevamaks ning lihtsamaks.

Valdavalt on intervjueeritavad siiani õppinud koolis oma ala meistritelt. Mitmed õppejõud on enne õpetajaametisse asumist ise töötanud samal erialal või täiendavad end pidevalt, et olla uuendustega kursis.

Väga kõrgelt hindasid vastajad oma kaasõpilasi, kelle ühisel toetusel sujub õppimine palju paremini kui üksi üritades. Kaasõppurid on olulised infovahetusel, kodutööde lahendamisel kui ka koolis oma kogemuste jagamisel. Töötades erinevates ettevõtetes ning omades erinevat elukogemust, on igati silmaringi laiendav ka teiste õpilaste enda kogemused ja näited, mis valdavalt tulevad reaalsest tööelust. Teistega enda kogemuste jagamine näitab huvi õppimise vastu.

Õppes toimub palju rühmatöid, mille raames saadakse üksteisele oma kogemusi jagada ning neid siis ühiselt analüüsida (Meeri, 25).

Õppesisu omandamist on toetanud enda suur huvi õpitava eriala vastu (Ivo, 27).

Ajaplaneerimine

Vastajatel on seoses ajaga olnud erinevaid kogemusi seniste õpingute jooksul. Mõned vastajatest on saanud oma ajagraafiku ilusasti paika ning neil ei ole ajapuudust ega probleeme ajaplaneerimisel.

Õpipoisiõppes on võimalik väga edukalt teha kahte asja, õppida selgeks eriala ning käia õppimise kõrvalt tööl (Avo, 25).

Mõni vastaja tõi aga välja, et õpingute algusest saati kuni praeguseni on probleemiks ajapuudus. Mõneti leiti, et neil on ajaplaneerimise oskus nõrk. Sealt samast inimesed, kellel oli juba eelnevalt väga palju kohustusi, ei ole leidnud lahendust kuidas ühendada ajalises mõttes kõik oma kohustused koos õppimisega nii, et ükski pooltest ei kannataks. See on suunanud ka mõned õppijad otsima lisainformatsiooni ning õppima veel juurde ajaplaneerimise kohta.

Kooliväline elu

Olulisena seniste õpingute käigus toodi välja ka kooliväline elu, mis on mõjutanud õpinguid nii positiivsest küljest kui ka negatiivsest. Üks vastajatest tõi välja, et ei tema pere ega sõbrad ei ole suhtunud positiivselt ega toetavalt tema õpingutesse. Vaadates aga juba läbitud õpingu

osadele, on ta leidnud, et see negatiivne suhtumine on küll raske, aga see on teda pannud just rohkem pingutama.

Ülejäänud vastajad tõid välja, et nende jaoks on õpingutega siia maale, kus nad hetkel on, jõudmise suureks toeks olnud toetav pere ning sõbrad. Nad on saanud palju toetust näiteks laste hoidmisel, mõnede kohustuste täitmisel on suurema koormuse võtnud õpingute ajaks oma kanda just pereliikmed või sõbrad.

Kokkuvõttes tõid uuritavad välja mitmeid erinevaid kogemusi, mis on nad seniste õpingute põhjal saanud. Valdavas osas vastavad kogemused ka ootustele, mis nad püstitasid enne õpingute alustamist.

Õpipoisiõppes osalejalt nõuab õpe iseseisvust, tahtmist ja kindlat meelt, et edukalt õppes osaleda. Õppija peaks kindlalt teadma, mida õpitavalt erialalt ootab. Arvestada tuleb ka sellega, et tegu on täiskasvanute õppega ja see tähendab, et kedagi ei sunniga ega lasta ka niisama läbi (Avo, 25).

4. Arutelu

Käesoleva uurimistöö esimese uurimisküsimuse „Missugused on täiskasvanud õppijate motiivid õpipoisiõppe valikul?“ tulemuste analüüsimisel selgus, et õpipoisiõppe valiku motiivid võib jagada kahte gruppi: sisemised ja välised motivaatorid. Sisemiste motivaatoritena tõid intervjueeritavad esile huvi õpitava eriala vastu ning soovi täiendada enda oskuseid ning teadmisi. See on kooskõlas Tüüri (2013) läbi viidud uuringuga, milles selgus, et peamiseks põhjusteks kutseõppe valikul ongi täiskasvanutel huvi õpitava eriala vastu ning soov õppida midagi praktilist. Ka Märja jt. (2003) leidsid, et täiskasvanud asuvad sageli uuesti õppima, lähtudes isiklikust huvist eriala vastu ning soovist omandada uusi oskusi ja teadmisi või täiendada juba olemasolevaid. Seda kinnitavad ka antud töö autori saadud andmed. Õppijaid motiveeris õppima asuma uute oskuste ja teadmiste omandamine, mis omakorda annavad tulevikus rohkem võimalusi tööl nii uute tööülesannete näol kui ka näiteks palgatõusuna. Erialane haridus suurendab ka võimalusi tööturul ning loob soodsaid tingimusi karjääriredelil tõusmiseks. Riigikontrolli (2016) andmetel selgus, et neid õppijaid, kes asuvad õppima eriala rohkem hobi kui töö eesmärgil, on pigem vähe. Seda kinnitavad ka antud töö tulemused, milles selgus, et õppimise motiiviks oli küll huvi antud eriala vastu, aga seda mitte hobi mõistes. Vahel on inimesed suutnud ühendada töö ja hobi, mis omakorda loovad paremaid võimalusi töötamiseks.

Lisaks sellele motiveerib täiskasvanuid õpipoisiõppesse suunduma kaasaegne ja toetav õpikeskkond. Nad soovivad oma teadmisi ja oskusi täiendada oma ala meistritelt ning õpetajatelt, kes on valitud erialale pühendunud. Õpipoisiõpet motiveeris valima peale õppekeskkonna ka võimalus õppida töötamise kõrvalt. Ka Peterson (2016) ja Tüür (2013) leidsid enda töös, et just täiskasvanud õppijad hindavad õppijat toetavat õpikeskkonda, mis oleks piisavalt paindlik. Õpipoisiõppes õppivad kutseõppurid tõid motivaatorina välja ka õppekorraldusest tulevaid eripärasid, mis erinevad tavapärase kutseõppe valiku motiividest. Õpipoisiõppesse suundujaid motiveerib vähemalt kolmandik õppest olev praktika, mida sooritatakse töökohal. Lisaks sellele veel paindlik õpe, mis võimaldab õppida ja töötada korraga ning siduda töö oma õpitava erialaga.

Käesoleva uurimistöö teise küsimuse „Millised on täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele?“ analüüsimise käigus selgus, et ootused on väga tihedalt seotud õppima asumise motiividega. Mitmed ootused, näiteks rohke praktika, on tulenev juba õpipoisiõppe õppekava ülesehitusest ning seotud õppetöö korraldusega. See on toodud välja ka

Töökohapõhise õppe rakendamise korras (2014), milles on sätestatud, et vähemalt kaks kolmandikku õppest toimub praktika ettevõttes ehk praktilisi ülesandeid täites. Praktikaga on väga tihedalt seotud kogemuslik õppimine. Nii nagu intervjueeritavad pidasid oluliseks üksteisega kogemuste jagamist, arutlemist nende üle ning analüüsimise tulemuste uuesti proovimist, on ka Cherry (2017) pidanud oluliseks kogemuste mõju töökohapõhises õppes.

Täiskasvanud õpipoisiõppes õppijad ootasid enne õpingute alustamist, et õpe toimub õppijasõbraliku ajaplaneerimisega, arvestades just sellega, et paljud õpivad muude kohustuste ja pere kõrvalt. Ka Haidak (s.a.) ning Peterson (2016) on toonud välja, et kuna üldjuhul ei ole täiskasvanud õppijatel põhitegevuseks õppimine, on nende jaoks väga oluline paindlik õppekorraldus. Lisaks sellele ühtivad antud töö tulemustega Petersoni (2016) saadud tulemused, mille kohaselt on täiskasvanud õppijate jaoks väga olulised e-õppe võimalused. Intervjueeritavate üheks ootuseks oli õppetöö korralduse poolelt e-õppe vahendusel materjalide kordamine ning iseseisvate ülesannete lahendamine.

Kolmanda küsimuse „Missugused on täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimise?“ põhjal selgus, et senised õpingutel saadud kogemused on üldiselt vastanud nende ootustele. Nii nagu tulemuste peatükis võis näha, on ootused ning kogemused väga sarnased, mis näitab, et õpingud on vastanud valimisse kuulunud õppijate ootustele. Kuid kuna täiskasvanud õppijaid iseloomustab reeglina vastutus enda elu suunamise eest (Märja et al., 2003), võib õpingute vastavus eelnenud ootustele olla ka üks täiskasvanu teadlikult ja läbimõeldult langetatud valiku tagajärjedest.

Tara Fenwick (2010) on leidnud, et täiskasvanute õppimise all mõistetakse just läbi reaalse elu õppimist. Õppimise käigus loovad õppijad uusi teadmisi olemasolevate teadmiste põhjale, neid edasi arendades või nendele uusi teadmisi rajades (Biggs & Tang, 2009). Seda tõid välja ka intervjueeritavad oma kogemustena, et nad on väga palju õppinud ettevõttes ning ka koolis, kus on analüüsitud töö reaalselt toimunud olukordi. Praktilised kogemused toetavad täiskasvanute õppimist, õpipoisiõpe pakub selleks eriti rohkelt võimalusi. Vastajate poolt välja toodud koolis õppimine sarnase huviga inimeste keskel ning ettevõttes praktilal õppimine sarnaneb Wenger-Trayeri (2015) poolt välja toodud praktikakogukonna käsitlusega. Kogukonnad moodustavad sarnaste huvide või probleemidega inimesed, kes koos leiavad uudseid lahendusi ja ideid. Selleks sobibki just õpipoisiõpe väga hästi oma rohke praktikaga, mille kaudu saab läbi kogemuste ja nende analüüsimise oma oskusi täiendada. Vaid üks vastajatest tõi välja, et praktikat on olnud koolikeskkonnas vähem kui ta ootas.

Täiskasvanud õppijate kogemustes õpipoisiõppes tõusis esile mitmekesine, paindlik, toetav ning täiskasvanud õppija eripärasid igati arvestav õppetöö korraldus, mis võimaldab õppida näiteks ka muude kohustuste kõrvalt.

Kogemuste analüüsimisel selgus, et õpingute käigus on tekkinud kaks peamist teemat, millele täiskasvanud õppijad enne õpingute algust ei olnud põhjalikult mõelnud. Üheks on kooliväline elu, pere ja lähedaste toetus, mis on edukaks õppimiseks väga oluline. Enamus vastajatest on õpingute jooksul tundnud toetust ja abi, mis on aidanud kaasa õpingute edukale kulgemisele. Kaasõppijate ning lähedaste toetuse olulisust kinnitavad ka varasemad uurimused (Tüür, 2013). Teine oluline kogemus õpingutega seoses on saadud aga ajaplaneerimisega. Kuna täiskasvanutel on kohustusi palju, eriti neil, kellel on juba ka oma pere, on tekitanud mitmetel õppijatel raskusi aja planeerimine nii, et ükski kohustustest ei kannataks. Tüür (2013) samuti enda uurimistöös välja probleemid aja planeerimisega, mida käsitles ühe õpinguid takistava tegurina.

Käesoleva töö tulemusi varasemate uuringute valguses kokku võtta püüdes võib öelda, et täiskasvanute õpipoisiõppes õppima asumise motiivid, nende ootused õppele ja kogemused langevad suures osas kokku täiskasvanud õppijate motiivide, ootuste ja kogemustega kutseõppes. Õpipoisiõppes õppivad täiskasvanud peavad antud töö tulemuste põhjal aga eriti oluliseks võimalust õpitut ettevõtetes reaalselt praktiseerida, sidudes saadud teadmisi praktikaga ning konstrueerides uusi oskusi ja teadmisi juba olemasolevatele lisaks. Samuti on täiskasvanud õppijatele oluline õpipoisiõppe veelgi paindlikum korraldus võrreldes nii-öelda tavapärase kutseõppega, mis võimaldab veelgi paremini ühendada töö ja õpingud. Täenduslik on ka asjaolu, et täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes osutusid nende algsetele ootustele vastavaks, mis võiks anda kinnitust selle õppevormi sobivusele täiskasvanud õppijate eripäradest lähtuvalt.

Käesoleva töö üheks oluliseks piiranguks on kindlasti väike valim, mis ei võimalda teha tulemuste osas olulisi üldistusi. Kvalitatiivse uurimuse eripäraks ongi tulemuste piiratud üldistamisvõimalus. Vaatamata piirangule oli uurimuse läbiviimine ning tulemuste analüüsimine ning kirjapanek töö autori jaoks uus ning arendav kogemus.

Töö praktiliseks väärtuseks võib pidada seda, et lisaks täiskasvanute õpipoisiõppe valiku motiividele ning nende ootustele õpingute osas on esile toodud ka täiskasvanud õppijate reaalsed kogemused õpipoisiõppes. Nähes, et ootused ning kogemused on valimi põhjal valdavalt seotud, võib selle põhjal oletada, et õpipoisiõppe arendamise osas liigutakse suunas, mis on õppimist toetav lähtudes just täiskasvanute seisukohast. Teine töö praktiline

väärtus on autori enda kogemus, mille ta sai uurimistööd kirjutades, intervjuusid tehes ning andmeid analüüsid.

Tänuõnad

Täna oma juhendajat asjakohaste nõuannete ning igakülgse abi eest. Suur tänu aineõpetajale soovitude ning eneseusu süstimise eest. Samuti täna intervjueritavaid ning oma lähedasi, kelle toel antud töö on valminud.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen ise koostanud käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö koostamisel on lähtutud Tartu Ülikooli Haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Biggs, J., & Tang, C. (2009). *Õppimist väärtustav õpetamine ülikoolis*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Cardinali, F., & Koskinen, T. (2012) Õppimine ja töö. *eLearning Papers* (november), 2. Külastatud aadressil https://www.openeducationeuropa.eu/sites/default/files/legacy_files/old/Abstracts_ET_4.pdf
- Cherry, K. (2017). *Kolb's Theory of Learning Styles*. Külastatud aadressil <https://www.verywellmind.com/kolbs-learning-styles-2795155>
- Clarke, N. (2005). Workplace learning environment and its relationship with learning outcomes in healthcare organizations. *Human Resource Development International*, 8(2), 185-205.
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (2014). Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>
- Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (2017). *Eesti kutseharidus. Lühülevaade*. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.
- Fenwick, T. (2010). Workplace 'learning' and adult education: Messy objects, blurry maps and making difference. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 1(1-2), 79-95.
- Fuller, A., Leonard, P., Unwin, L., & Davey, G. (2015). *Does apprenticeship work for adults? The experiences of adult apprentices in England. Project Report*. Külastatud aadressil <http://www.nuffieldfoundation.org/adult-apprenticeships>
- Haidak, T. (2009). Millest räägime: kes on täiskasvanud õppija?. *Õpitrepp*, 23. Külastatud aadressil http://andras.ee/sites/default/files/I_opitrepp.pdf
- Haidak, T. (s.a.). *Millest räägime: kes on täiskasvanud õppija?* Külastatud aadressil <https://andras.ee/et/millest-r%C3%A4gimekes-t%C3%A4iskasvanud-%C3%B5ppija>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). *Kutseharidus*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/kutseharidus>
- Haridussilm (2019). *Statistika*. Külastatud aadressil <https://www.haridussilm.ee/>
- Haridusprojektid: Kutseharidus* (s.a.). Innove. Külastatud aadressil <https://www.innove.ee/kutseharidus/prom/opipoisioppe-arendus/>

- Haridusprojektid: Töökohapõhine õpe* (s.a.). Innove. Külastatud aadressil <https://www.innove.ee/kutseharidus/prom/opipoisioppe-arendus/>
- Hea teatustava (2017). Külastatud aadressil <https://www.eetika.ee/et/eesti-hea-teadustava>
- Innove. (2018). *Uudised: Töökohapõhine õpe annab tööandjale võimaluse investeerida tulevikku*. Külastatud aadressil <https://www.innove.ee/uudis/uuringu-tutvustus-kas-tookohapohine-ope-ettevotjale-kasulik/>
- Jarvis, P. (1998). *Täiskasvanuharidus & pidevõpe. Teooria ja praktika*. Tallinn: SE&JS.
- Jõgi, L., & Karu, K. (s.a.). *Täiskasvanu õppimine kui koolituse probleem*. Külastatud aadressil <https://andragoogikahelen.files.wordpress.com/2012/12/tc3a4iskasvanu-c3b5ppimine-kui-koolituse-probleem.pdf>
- Järvenoja, H., Järvelä, S., & Malmberg, J. (2015). Understanding regulated learning in situative and contextual frameworks. *Educational Psychologist*, 50(3), 204-219.
- Kaatrakoski, H., Littlejohn, A., & Hood, N. (2017). Learning challenges in higher education: an analysis of contradictions within Open Educational Practice. *Higher education*, 74(4), 599-615.
- Kallaste, V. (2012). *Kogemusest õppimine lastevanemate arusaamades*. Külastatud aadressil http://andragoogika.tlu.ee/?page_id=307
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M., (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kerka, S. (1997). *Constructivism, Workplace Learning, and Vocational Education*. ERIC Digest No. 181. Columbus, OH: ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education.
- Kutseharidus* (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.kutseharidus.ee/tookohapohine-ope/>
- Kutseõppeasutuse seadus (2018). *Riigi Teataja I*, 22.01.2018, 7. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122012018007>
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Männiksaar, M. (2017). *Ettevõttepoolsete juhendajate valmisolek ja pädevused õpipoisi juhendamisel töökohapõhises õppes*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Märja, T., Lõhmus, M., & Jõgi, L. (2003). *Andragoogika. Raamat õppimiseks ja õpetamiseks*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Peterson, P. (2016). *Mittetraditsioonilise kutsekoolis õppija õpikeskkonnad ja õppimist mõjutavad tegurid*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

- Puolokainen, T., Kaunismaa, I., Sammul, M., Nutt, N., Themas, A., Aksen, M., & Themas, E. (2016). *Töökohapõhise õppe korraldusmudelite rakendamine kutsehariduses*.
Külastatud aadressil
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51339/Tookohapohise_õppe_uuring_lopparuanne.pdf
- Riigikontroll (2016). *Ülevaade täiskasvanute osalemisest kutseõppes*. Riigikontrolli ülevaade Riigikogule. Külastatud aadressil
<https://www.riigikontroll.ee/riigikontrollipublikatsioonid/auditaruanded/tabid/206/audit/2375/language/et-ee/default.aspx>
- Ruul, K., Murasov, M., Entson, A., Otsa, G., Topaasia, L., Mõistus, K., & Sirel, E. (2016). *Õpipoisi- ehk töökohapõhise õppe kommunikatsioonistrateegia 2016-2020*. Külastatud aadressil
<http://haridusinfo.innove.ee/UserFiles/Kutseharidus/ESF%20programmid/PR%C3%95M/T%C3%B6%C3%B6kohap%C3%B5hise%20%C3%B5ppe%20kommunikatsioonistrateegia%202016-2018.pdf>
- Sandal, A. K., Smith, K., & Wangensteen, R. (2014). Vocational students experiences with assessment in workplace learning. *Vocations and Learning*, 7(2), 241-261.
- Õunapuu, L. (2012). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html>
- Tikerpuu, M. (2017). *Õppimist võimaldavad tegurid kutseõppe töökohapõhises õppevormis*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Täiskasvanute koolituse seadus (2015). *Riigi Teataja I, 10.06.2015, 10*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010>
- Tööandjad* (s.a.). Külastatud aadressil <https://www.employers.ee/algatused/opipoisiope-ehk-tookohapohine-ope/>
- Töökohapõhise õppe rakendamise kord (2014). *Riigi Teataja I, 29.12.2013, 2*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122013002?leiaKehtiv>
- Tüür, E. (2013). *Mittetraditsioonilise õppija kutseõpingute valiku motiivid ja õpinguid mõjutavad tegurid*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Wenger-Trayner, E., & Wenger-Trayner, B. (2015). *Introduction to communities of practice*. Külastatud aadressil <https://wenger-trayner.com/introduction-to-communities-of-practice/>

Lisa 1. Intervjuu kava

Taustaandmed

- Intervjueeritava vanus
- Millises koolis ja mis eriala õpipoisiõppes õpite?
- Palun kirjeldage lühidalt oma senist haridusteed!

Põhiosa

Õpipoisiõppe valiku motiivid

- Kirjeldage palun, mis põhjustel otsustasite astuda kutsekooli ja konkreetset eriala õppima?
- Mis põhjustel otsustasite just õpipoisiõppe kasuks? Kas ja milliseid teisi võimalusi veel kaalusite? Mis osutus valikul otsustavaks?

Ootused õpipoisiõppele

- Kirjeldage palun, millised ootused Teil õpipoisiõppele enne õppima asumist olid?
- Millisena kujutasite enne õpingute algust ette õpipoisiõppe korraldust ja sisu?
- Kuidas on senised õpingud ootustele vastanud?

Kogemused õpipoisiõppes

- Kirjeldage palun oma õpinguid õpipoisiõppes!
- Mis toetab Teid täiskasvanud õppijana õpipoisiõppes õppimisel?
- Missuguseid raskuseid või takistusi olete kogenud õpipoisiõppes õppimisel?

Lisa 2. Täiskasvanud õppijate õpipoisiõppe valiku motiivid

Kategooria	Kood
Sisemised motivaatorid	Huvi eriala vastu
	Eneseteostus
	Õppida töö kõrvalt
	Õppida detailset teooriat
	Praktilised kogemused
Välised motivaatorid	Praktilised kogemused koolist
	Praktika ettevõttes
	Tööandja toetus, soovitus
	Paindlik tööaeg
	Uued tööülesanded
	Kandideerimine uuele tööle
	Palgatõus
	Õppida kaasaegses õpikeskkonnas
	Professionaalsed õpetajad
	Õppida oma ala meistritelt

Lisa 3. Täiskasvanud õppijate ootused õpipoisiõppele

Kategooria	Kood
Mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus	Koostöö (kool, ettevõtte, õpilane)
	Mõistlik tunniplaan
	Huvitav õppekava
	Rohkelt õppetööst infot
	Õppijasõbralik ajaplaneerimine
	Detailne teooria
	Asjakohane, kaasaegne teooria
	Palju praktikat
	Iseseisev õppimine e-õppes
	Kordamine e-õppe abil
Toetav ning kaasaegne õpikeskkond	Kaasaegsed õppevahendid
	Professionaalsed õpetajad
	Toetavad, abistavad kolleegid
Täiskasvanud õppijate eripäradega arvestamine	Töötav õppija
	Pereinimene
	Piiratud aeg

Lisa 4. Täiskasvanud õppijate kogemused õpipoisiõppes õppimisel

Kategooria	Kood
Mitmekesine ja paindlik õppetöö korraldus	Ettevõttes palju praktikat
	Koolis palju/vähe praktikat
	Põhjalik teooria
	Õppijasõbralik tunniplaan
	Huvitav õppekava
	Piisavalt infot õppekorraldusest
	Võimalus õpitud kodus korrata
	Teha iseseisvalt tööd
	Huvitavad õppematerjalid
Toetav õpikeskkond	Tänapäevased õppevahendid
	Oma ala meistrid/õpetajad
	Toetavad kaasõppurid
Ajaplaneerimine	Ajapuudus
Kooliväline elu	Toetav pere/pere ei toeta
	Toetavad/mittetoetavad sõbrad

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Teele Vahtra,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Täiskasvanud õppijad õpipoisiõppes: õppima asumise motiivid, ootused ja kogemused“, mille juhendaja on Liana Roos, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Teele Vahtra

Kuupäev: 22.05.2019

/allkirjastatud digitaalselt/